

F^{ic}tiunea

OPTm

nr. 41, 5 septembrie 2022
Săptămânal de cultură

S-a recomandat –
Andrei Simuț,
a zis el –, și te asigur
că ești primul zenob
pe care îl văd.
Zenob

Confesiunea auctorială vizează dificultatea
de a scrie despre iubire.

Director de număr: Alina Pavelescu

Cléo & Simone

Alina Pavelescu

În 1949, anul în care Simone de Beauvoir publica, la Gallimard, *Al doilea sex*, cea mai cunoscută carte a sa, considerată azi manifestul feminismului din lumea întreagă, Cléo de Mérode, simbolul frumuseții feminine *Belle Époque*, împlinea șaptezeci și patru de ani. Nu mai era de mult o celebritate mondială, dar era în continuare o distinsă pariziană, acum de vârsta a treia, amatoare de plimbări solitare între apartamentul său situat în apropierea parcului Monceau și grădina Bagatelle. Parizienii anilor '40 încă își mai aminteau de ea și de faimoasa ei coafură „à bandeaux”: mamele burgheze își aduceau încrezătoare ficele în studioul în care Mlle de Mérode le dădea lecții de coregrafie.

Cléo nu fusese niciodată o feministă, nici măcar nu i-ar fi trecut prin cap că era cazul. A fost însă, de la frageda vârstă la care a devenit balerină a Operei din Paris, o luptătoare, în contra prejudecăților epocii, pentru dreptul de a fi ea însăși: să fie dansatoare și să își câștige existența – a ei și a mamei ei – din dans fără a deveni o „declasată”, să

își trăiască viața și iubirile după propriile reguli fără a fi considerată o cocotă, să supraviețuiască reputației de „cea mai frumoasă femeie din lume”, preferata jurnalelor mondene și... a regelui Belgiei, fără a se transforma, așa cum făcuseră mai toate frumusețile celebre ale anilor 1900, în întreținuta unui bărbat bogat. O viață plină de glorie nu e niciodată o viață simplă.

Cléo era, desigur, mândră de reușitele ei. Era mândră și de faptul că, spre deosebire de alte celebrități feminine din *La Belle Époque*, era posesoarea unei particule nobiliare autentice, iar nu preluată ca pseudonim sau prin căsătoria cu un aristocrat mult mai în vârstă. Mama ei, Vincenția de Mérode, Zensy pentru prieteni, era moștenitoarea – renegată, e drept – a unei vechi familii nobiliare cu rădăcini în Belgia și Austria. Zensy și-a crescut ficia sinchisindu-se de prejudecăți doar atât cât trebuia, dar Cléo a primit o educație asemănătoare cu a altor femei de condiția sa socială. Nu era nici pe departe o intelectuală, însă îi plăcea să citească, avea o bună educație muzicală și,

mai ales spre bătrânețe, se ținea la curent cu evenimentele culturale ale momentului.

De aceea se poate presupune că, în seara în care, întoarsă din plimbarea sa obișnuită, s-a așezat în fața radioului ca să asculte emisiunea de pe France Culture, nici numele Simonei de Beauvoir, nici cartea ei recent publicată, *Al doilea sex*, nu îi erau necunoscute. Ceea ce nu putea să bănuiască era că, în acel cadru elevat, avea să fie rostit și numele său.

Când actrița care citește, printre picăturile discuției, fragmente din cartea Simonei de Beauvoir, ajunge la pasajul în care autoarea vorbește despre apusul „prostituatoarelor și al hetairelor” (cu exemple!), o frază printre altele o izbește în plin pe bătrâna balerină: „Schimbările sociale și economice au desființat tipul social al unor Blanche d'Aubigny sau Cléo de Mérode”, femei al căror merit, credea Simone de Beauvoir, „a constat, multă vreme, în faptul că bărbații se ruinau pentru ele.”

Cléo e șocată și se simte profund nedreptățită. Niciun bărbat nu

se ruina vreodată pentru ea, iar răceala cu care își trata, în vremurile de glorie, admiratorii bogați, tocmai pentru a nu alimenta bârfele, îi făcuse pe unii să o acuze, încudiți, de frigiditate. E cu atât mai surprinsă cu cât, spre deosebire de multele voci care îi criticau vehement „Al doilea sex”, Cléo – care nici măcar nu citise cartea – o privise până atunci pe Simone mai degrabă cu simpatie. La urma urmei, deși trăiau în lumi complet diferite, aveau destule lucruri în comun. Nu doar coafura „à bandeaux”, ci și faptul că, fiecare în felul ei, aleseseră să își urmeze carierele contra curentului general ce le lega pe femei de căminele în care nu puteau fi altceva decât soții și mame. Și, deloc în ultimul rând, faptul că amândouă refuzaseră să se supună convenției matrimoniale a epocii, preferând să-și prezerve libertatea personală în relații deschise.

Continuare în versiunea online

Dan Burcea (Lettres Capitales): „Bloggerii fără talent sunt spaima autorilor”

Un interviu de Alina Pavelescu

Pentru majoritatea cititorilor săi, chipul vizibil al lui Dan Burcea este o siglă: sigla blogului „Lettres Capitales”. În 2017, a avut ideea de a crea un blog literar francofon, în paginile căruia scriitorii francezi și cei români pot dialoga în fața cititorilor de limbă franceză.

Lettres Capitales e un blog literar cunoscut, atât în Franța, cât și în România, mai ales după ce a câștigat, în 2021, Le Prix Rive Gauche pentru cea mai bună revistă literară online. E, indiscutabil, o realizare notabilă, care însă nu s-a întâmplat de azi pe

măine. Când a început, de fapt, aventura Lettres Capitales și cum s-a născut ideea unui blog francofon care să găzduiască dialogul dintre literaturile franceză și română?

Orice aventură umană urmează regulile imuabile legate de nașterea proiectului și de maturarea lui, de îndoielile, ezitățile și perseverența de care este nevoie pentru a duce lucrurile până la capăt. Cea a blogului meu nu face excepție. Mi-e greu în schimb să situez „momentul zero” al acestei aventuri. În timpul studiilor de umanistică din liceu, atunci când m-am îndrăgostit de franceză și latină, mai târziu pe când eram student la Litere și plănuiam, la îndemnul filosofilor Mihai Șora și Constantin Noica, să punem pe

The Never Forgotten Romanian Children

Luciana M. Jinga

În 2015 era lansată una dintre cele mai populare pagini de Facebook din România, *The never forgotten Romanian children – Copiii niciodată uitați ai României*. O comunitate eterogenă care a crescut la 170.000 de voluntari, coagulați în jurul dorinței de a ajuta, de a recupera, a regăsi, a cârpi povești de iubire între copiii dați spre adopție și familiile biologice. Creatoarea ei, Ileana Cuniffe Băescu, nu și-a imaginat niciodată amploarea pe care avea să o capete propria aventură de a-și regăsi fratele, adoptat de o familie irlandeză în anii 1990. Numele ales pentru această comunitate sugerează zbciumul neîntrerupt al celor rămași acasă de a nu-și uita copiii plecați. Ori lucrurile stau tocmai invers. Puține sunt familiile/părinții care își caută rudele abandonate ori date spre adopție. Majoritatea celor care solicită ajutorul comunității sunt tinerii adulți ieșiți sub o formă sau alta din aceste familii și

care locuiesc în afara României. Un pașaport vechi, uitat într-un sertar, un act de adopție redactat într-o limbă necunoscută și despre care află că a fost cândva și a lor, sunt singurele elemente care-i trimit către un trecut care pare decupat cu atenție. Adolescența, dar mai ales maturitatea, îi fac să se chestioneze asupra propriei identități. Nevoia de a recupera acea parte de memorie ce le-a fost luată devine tot mai stringentă: cine sunt, de unde vin, cum le arată părinții, mai au frați? Dar căutarea nu este deloc ușoară.

Țara de origine nu a ținut vreodată o evidență strictă a lor. Țara de origine nu are dosarelor lor personale. Țara de origine nu poate explica informațiile contradictorii din documentele pe care chiar ea le-a întocmit. Țara de origine i-a șters din istoria ei foarte recentă, și odată cu ei povestea a mii, zeci de mii, sute de mii de copii abandonati în locuri ale morții. Relocate, redenumite, demolate,

orfelinatele comuniste unde și-au găsit sfârșitul mii de copii au ieșit repede și definitiv din memoria instituțională. În cea a comunității nu au intrat decât indirect, fiind de obicei ascunse cu grijă privurilor indiscrete.

Care este dinamica individ/stat atunci când vorbim despre ștergerea amintirilor ce provoacă disconfort? Statul a fost cel care a conceput și desfășurat o campanie de ștergere a memoriei referitor la drama copiilor abandonati.

Din țară a regimului comunist, foarte rapid abandonul copiilor a devenit o problemă a întregii societăți. După 1989, cifrele nu au scăzut. Ele s-au păstrat la aceleași valori, dar la o rată a nașterilor semnificativ mai redusă. În fața evidenței, se cerea o redefinire a modului în care erau percepuți și tratați copiii în România, ori noua situație nu era tocmai flatantă pentru respectiva generație de părinți. Un motiv serios pentru individul de rând de a se alia, chiar dacă

pasiv, politiciii mai generale a statului.

Comunitățile de tipul *The never forgotten Romanian children – Copiii niciodată uitați ai României*, proiecte muzeale precum *Muzeul Abandonului*, dar și demersurile oficiale de recuperare a memoriei victimelor sistemului de ocrotire arată însă că uitarea nu este definitivă. Ea ține mai degrabă de generația și de contextul care a declanșat nevoia/dorința de uitare. La 30 de ani distanță, foștii copii, acu deveniți părinți, sunt mai dispuși să afle, să înțeleagă și să transmită mai departe nu traume, ci exemple de bune practici.

picioare un colectiv pentru a traduce „marile bulevarde ale literaturii franceze”, cum le numea Noica într-o convorbire prin anii '80 la Păltiniș? Pe tot parcursul celor peste 30 de ani de când trăiesc în Franța? În toți anii colaborărilor cu presa culturală franceză și română?

Cred că cea mai potrivită perspectivă ar fi una dinamică, de drum, de călătorie și de evoluție în care se contopesc toate lucrurile evocate mai sus, conducând la nașterea blogului meu în 2017. Numele său, *Lettres Capitales*, este construit pe polisemia dintre Lettres (Litere, scrisori) și Capitales (literale majuscule sau capitalele culturale ale francofoniei), București, Paris, Bruxelles, Québec, Port au Prince etc. Un adevărat program închis în acest nume, dacă stai să te gândești. Primele

articole au apărut în aprilie 2017 și de atunci mă străduiesc să public regulat cronici de carte, interviuri, portrete de autori, texte cu temă etc. Premiul obținut anul trecut a fost pentru mine o uimitoare surpriză și o mare onoare, mai ales că am fost înconjurat în seara decernării de prieteni francezi și români care au insistat tocmai asupra valorii acestui dialog pe care l-au regăsit în spiritul și conținutul magazinului meu online. Revin la dimensiunea de modestie, foarte importantă pentru mine. Premiul obținut este incontestabil o onoare, dar și o datorie. Dacă aș deroga de la această regulă, sunt convins că tot edificiul s-ar prăbuși. Nu construiești nimic pe jumătăți de măsură, trebuie convingere, mai mult, trebuie credință în ceea ce faci.

E greu, e ușor să faci să trăiască un astfel de blog?

Nu este deloc ușor un astfel de lucru. Admit. E nevoie de timp pentru lectura cărților, pentru redactarea articolelor sau a întrebărilor către autorii intervievați. Nu mă abat niciodată de la regula pe care mi-am fixat-o: nu vorbesc niciodată despre o carte fără s-o fi citit și adnotat pentru a stabili liniile care mi se par esențiale. Mai este apoi pasiunea care întreține interesul, dar și flacăra actualității, care în lumea culturală franceză este foarte bogată.

În România există un interes relativ constant pentru literatura franceză, dar oare cât de vizibilă – și de interesantă – e literatura

română pentru cititorul francez de azi?

Cred că traducătorii din limba română – și mulțumim Domnului, avem destui și de mare talent – și editorii francezi care le publică lucrările ar putea să vă dea mai multe amănunte despre acest aspect. Sunt oameni convinși de valoarea literaturii române. Cu toții vă vor spune că literatura română se bucură de interes din partea cititorilor francezi care devin cu timpul lectori fideli. Există atâtea nume de români care s-au contopit cu literatura și cultura franceză. Pe acest substrat istoric, noii autori vin astăzi cu o viziune modernă, universală ca tematică și limbă, mulțumită excelențelor traduceri care se publică.

Continuarea în versiunea online

Jan Cornelius: Vacanțe

Havana, 2010. Visam liniștit pe o terasă, când am auzit în spatele meu – bine, măi, Zenob, te credeam pe malul Dâmboviței, când colo, te bagi în sufletul meu! Așa l-am cunoscut pe Jan Cornelius, un tip decupat din *Don Quijote*, în permanență însoțit de un spiriduș șmecher, care îi face și cumpărăturile. Când nu e în vacanță, de preferință prin insule, precis îl găsiți pe cheiul Rinului, la o terasă, răsfoind câte-o carte, scriind pe telefon (fără diacritice) ori, mai nou, practicând un tip de taifas telepatric.

Zenob

Cum arată vacanța din mintea ta?

Vacanța din mintea mea ar fi atunci când mintea se odihnește, dar când mintea se odihnește, dorm, însă nici atunci nu prea e vacanță pentru că lucrez în poziția culcat la tot felul de vise, aici e mult de făcut, zbor, cad, port dialoguri cu Freud, cu Groucho Marx, Woody Allen, Napoleon, Diogene, întâlnesc deci oameni pe care nu-i pot întâlni în timpul zilei. Așa că în mintea mea nu e niciodată vacanță, uneori aș vrea să fie și încerc să-mi trimit mintea în vacanță, dar se instaurează o monotonie cumplită și după scurt timp – gata vacanța.

Când te gândești la mare, care sunt trei lucruri care îți vin în minte?

Înotul, apoi înotul și poate încă ceva: înotul. Da, îmi place enorm să înot în larg, să mă zbgui în culorile paradisiace ale mării sau ale oceanului, în Cuba m-a însoțit odată, într-o bună dimineață, un delfin, apărut așa netam-nesam, a fost o experiență de domeniul magicului. Din păcate, delfinul nu s-a putut ține mult timp de mine, chiar dacă el înota încet, eu înotam mult mai încet decât el.

Care este cea mai frumoasă vacanță din cărți/filme pe care ți-ai dori să o trăiești tu?

Aș vrea să fac o vacanță nostalgică alături de Jacques Tati în „Les vacances de Monsieur Hulot”; Tati a fost genial, de la Monty Python la Roward Atkinson alias Mister Bean, cam toți au învățat de la el, apoi alta cu Louis de Funès în „Jandarmul din Saint-Tropez”.

Ai scris vreodată despre vacanță? Unde? Ce personaje își petrec vacanța și unde?

Am scris, înainte de toate, despre personaje care se întorc din vacanță negândindu-se decât la un lucru: cum să facă să plece din nou în vacanță. Dar a pleca în vacanță e legat și de riscuri, eu de pildă mi-am pierdut ID-cardul când am schimbat avionul spre România la aeroportul din Viena și a trebuit să

mă întorc în Germania, ceea ce a avut avantajul că, după ce la Düsseldorf mi s-a eliberat un ID-card nou, am putut să plec din nou în vacanță. Am scris despre acest tip de întâmplări în „Aventurile unui călător naiv” (Lebăda neagră, 2021) și „Cum mi-am mâncat masca” (Paralela 45, 2022).

Scrii în vacanțe? Ori vacanța e sfântă? Mai întâi îți termini cartea și pe urmă pleci la plimbare...

Având privilegiul de-a face exact ce-mi place, sunt practic tot timpul în vacanță, așa că scriu numai și numai în vacanță, dar à la longue; asta, desigur, mă extenuază, așa că nu rareori simt nevoia intensă de-a pleca în vacanță.

Ioana Stăncescu: Nici patul nu știi să ți-l faci singură!

Suntem așadar, în vara lui 1987, iar în ultimele săptămâni, tata a tot planificat fiecare etapă din ce avea să rămână la noi, în familie, drept „marele circuit prin România”. Prima oprire prevăzută este și singura care contează pentru mine: Drobeta-Turnu Severin. Acolo, într-o casă cu grădină în spate și cu flori la poartă, băiatul pe care-l iubesc e venit în vacanță. D-aia ne și oprim acolo, să-l revăd. A fost ideea mamei, după ce am plâns o zi întreagă, în bucătărie, de dorul lui. Și mama i-a zis tatei „auzi, Mihai, ce-ai zice să rămânem o zi la Severin, să vadă și fata Dunărea?”. Și tata a zis bine, pentru că orice lucru, cât de mic, merită să contribuie la educația

mea, merită tot efortul și toată benzina.

În prima seară, în camera de oaspeți, am rămas turcește, pe covor, lângă băiatul blond și ne-am uitat împreună la televizor la Ceaușescu. Dimineața ne-o petrecuserăm pe malul Dunării, mâncând înghețată roz cu galben, la cornet și spunând bancuri cu Bulă. La întoarcere, în mașină, el nici nu s-a uitat la mine, nu a părut să-i pese că sunt acolo, pe bancheta din spate, ținându-mi genunchii goi, strâns lipiți unul de altul, că așa stau domnișoarele, cum zicea bunica, de teamă ca nu care cumva vreo bucățică de piele de la mine să se atingă de pielea lui arsă de soare. Deși mi-ar

fi plăcut. Băiatul avea o ditamai jultura și mă gândeam cât de tare trebuie că l-o fi durut. Poate că a și plâns, mi-am zis și am întins un pic piciorul cât să se apropie de al lui. Mai târziu, un părinte, nu mai știu care, sigur nu tata, a avut o idee. Ce-ar fi, a zis, dacă a doua zi de dimineață, înainte ca eu și cu ai mei să plecăm în următoarea etapă a circuitului, voi, copiii, să faceți schimb de bilețele în care fiecare să scrie un gând pentru celălalt? Bilețelul de la el aveam să-l citesc în mașină, în drum spre Herculan. Zicea așa: „Văd că mă plăci, dar am auzit că nici patul nu știi să ți-l faci singură. N-am ce-ți face, dar lasă-mă-n pace”. L-am lăsat, dar am plâns tot circuitul.

Mai ales că eu îi scrisesem c-o să-mi fie dor de el și-i lăsasem în hârtiuța împăturită și-un plasture cu Rivanol, pentru bubă.

Treizeci și ceva de ani mai târziu, povestesc în terapie că nu știu de ce, dar pare că am o adevărată obsesie pentru făcutul patului. Am nevoie să văd așternutul perfect întins, să bat pernele, să trag de colțurile cearceafului înainte să acopăr totul cu o cuvertură frumoasă și călcată. Și de unde credeți că vine asta? Atunci n-am știut ce să răspund, dar acum am impresia că din prea multă iubire. Ca multe alte lucruri din viața mea. Altfel, simt amar în cerul gurii.

Versiunea integrală în online

Traducerea literaturii – un act de diplomație culturală

Hristo Boev

Traducere literară, în momentul de față, poate avea un succes mare – un număr mare de cărți vândute – numai dacă este ceva senzational: despre război, omenirea în pericol, viitorul apropiat, etc. și trebuie neapărat să fi avut un succes mare peste hotare – să fie o carte despre care vorbește toată lumea și care este mult așteptată înainte de a apărea în traducere. Dacă vorbim despre un succes mai modest, așa zice că ar fi o carte citită de majoritatea cititorilor acestei literaturi (poate fi considerat și un succes mare, să zicem despre o literatură mai mică). Fiecare agent al cărții, precum ar fi autorul, traducătorul și editorul, joacă un rol foarte important. Dacă e o carte slabă, responsabil va fi autorul, și toate promovările încercate de către editor se vor spulbera, până la urmă, ca niște iluzii deșarte. Atunci nu mai contează cât de bine este tradusă, cititorii vor admira limbajul cărții și vor realiza că acest limbaj

maschează o lipsă de conținut; la urma urmei, cititorul va rămâne cu un gust amar sau insipid, în funcție de cât de dezamăgit este. Un succes poate fi garantat numai după o situație ideală în care toate părțile și-au făcut treaba cât se poate de bine, dar și aici, așa spune că rolul autorului și al traducătorului, pentru literatura română, este cel mai important, pentru că avem deja oameni care sunt interesați și ei vor afla că există o carte în librării sau biblioteci și vor fi fascinați din nou de ceea ce cartea are de spus.

Partea diplomației culturale este mult mai importantă decât cea a editorului în această privință, deoarece așa se creează o receptivitate pentru o cultură pe care am vrea s-o cunoaștem, în contrast cu o cultură despre care nu vrem să știm nimic. Relația culturală între țările noastre lasă mult de dorit. A venit timpul în care va trebui să fim mai aproape unii de alții, mai primitori, mai înțelegători. E timpul să

realizăm că ceea ce ne unește este mult mai presus decât ceea ce ne desparte.

Ceea ce ne unește este mult mai presus decât ceea ce ne desparte

Hristo Boev

În Bulgaria, se fac multe traduceri din literaturile țărilor post-socialiste, în special din România și Ungaria. Foarte populare, în mod tradițional, sunt cărțile de

literatură ușoară, scrise de autori americani, unde sunt portretizate viețile imaginate ale celor bogați. Autorii americani serioși, cum ar fi Jonathan Franzen de exemplu, tradus în bulgară, nu se bucură de o popularitate foarte bună, ceea ce este de înțeles, având în vedere preferințele pe care le-am schițat mai sus. Cât despre literatura est-europeană, mă bucur că are o anumită popularitate. Sunt grupuri de cititori care o urmăresc și așa scriitori români moderni ca Ioana Pârvulescu, Florin Irimia, Mircea Cărtărescu, Dan Lungu, C. G. Bălan, și clasici ca Mircea Eliade, Liviu Rebreanu și Mihail Sebastian sunt nume cunoscute cititorilor bulgari.

Literatura română stă cu siguranță mult mai bine decât literatura bulgară în librăriile din România. Autorii români se traduc în fiecare an. Pot să zic că interesul pentru ei este în creștere, literatura română în traducere își câștigă noi cititori și este din ce în ce mai bine apreciată.

Un timp al pogromurilor

Lăcrămioara Boziera

Yaniv Iczkovits,
Fiica Măcelarului,
Editura Humanitas, 2022

Citesc mai puțin decât aș vrea și de aceea fac eforturi pentru ca lecturile mele să conteze, cu atât mai mult cu cât, de ceva vreme, caut povestea mai curând decât tehnica, personajul, în defavoarea experimentului, deși nici el nu mă lasă complet indiferentă.

Mă regăsesc mai frecvent în ficțiunea orientală, care poartă forța zicerii șeherezadice, dar nu mi-e străină nici cea occidentală, fiindcă trăiesc, asemeni celorlalți, la „răscruce de vânturi“, adesea furtuni ce bântuie Orientul și Occidentul.

Poate acesta este motivul pentru care voi începe cu un roman al unui scriitor israelian, Yaniv Iczkovits, *Fiica Măcelarului*. Publicat în 2022, la Editura Humanitas, în traducerea Ioanei Petridean, romanul lui Iczkovits se desfășoară în vara anului 1894, în gubernia Grodno, în așa-numita „Zonă de Rezidență“,

singura unde li se permite evreilor să locuiască și unde mâna de fier a Ohranei, bunica deloc decrepită a viitorului KGB, este dirijată de mintea ascuțită a colonelului Piotr Novak.

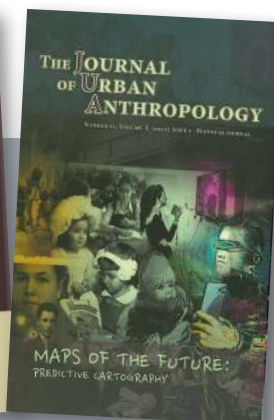
Personajul principal nu este abilul colonel, ci o tânără soție evreică, ale cărei aventuri demne de un adevărat Picaro o poartă până la Minsk în căutarea unui cumnat fugar. Fanny Keisman nu e doar bizară și neînfrică, este forța care pune în mișcare mecanismele destinului pentru misteriosul Jijek, neașteptatul său tovarăș de drum, dar, mai ales, pe cele ale Ohranei conduse de Novak. Iczkovits reușește să scormonească în abisurile sufletului feminin cu aceeași abilitate cu care descâlcește firele gândirii întortocheate a colonelului, scoțând la iveală dorințe ascunse, neîmpliniri personale, dureri purtate decenii, împletindu-le apoi într-o pânză sofisticată care te învâluie în elemente de istorie a Rusiei și a vieții evreilor într-un timp al pogromurilor și persecuțiilor.

rămân aici

Ligia Părvulescu

suntem decapotabili
sub cenușa cerului ia-mă de mână
ia-mă de lângă mine și du-mă
în locul inexistent deșiră-mă
celulă după celulă
între timp o să rămân aici
cu capul dat pe spate în mașina abandonată
să urmăresc trasoarele
și tot ce nu are destinație
să-mi aștept întoarcerea
de unde n-am fost –
să-mi spun: uită
uită-te la tine cea adevărată
cea negăsită pentru că niciodată pierdută
n-am fost
sub cenușa cerului
să-mi spun că exist
să mă cred

Romanul iubirilor neîmplinite

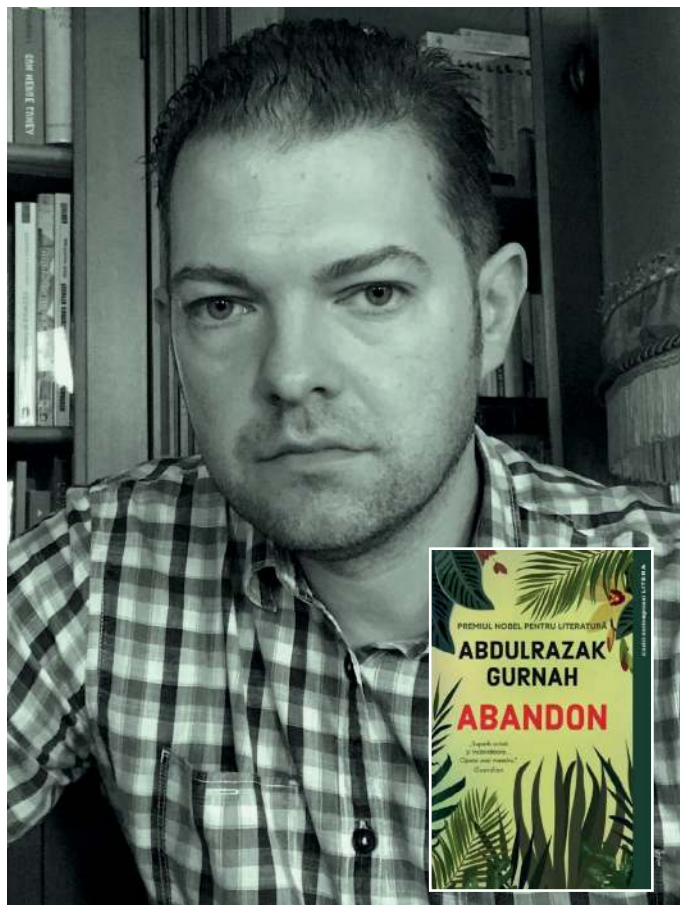
Andrei Simuț

Abdulrazak Gurnah,
Abandon, Litera, 2022

Nimic nu se potrivește mai bine cu atmosfera verii decât un roman plasat într-o insulă tropicală (Zanzibar), așa cum este *Abandon* de Abdulrazak Gurnah (Litera, 2022), câștigător al premiului Nobel pentru literatură în 2021, informație menită să ne suscite și mai mult interesul în privința acestui prozator est-african emigrat în Anglia și a cărui notă distinctă pare să fie, în privința prozei pe care o scrie, tocmai discreția. Întreg eșafodajul stilistic al romanului pare să evite cu orice preț epatarea cititorului. Cerința implicită a autorului către acesta este tocmai să aibă răbdare și să citească printre rânduri, însumând la final toate firele desfășurate până acolo de autor.

Alter-ego-ul acestuia enunță undeva, spre finalul romanului, ideea că relațiile interrasiile sunt mult prea slab reprezentate în literatura africană, un gol pe care chiar romanul de față încearcă să-l umple, într-un mod la fel de discret, oferind impresia, până la un punct, că poveștile se deapănă de la sine, refuzând parcă și simpla încercare de a-l considera roman de dragoste.

Abandon conține într-adevăr două povești de iubire care se influențează una pe cealaltă peste timp, prin destinele a trei generații, dar Gurnah se folosește de acestea pentru a putea sonda mai bine prăpastia dintre europeni și localnici, tensiunea permanentă dintre două sisteme de valori radical diferite, prăpastia dintre cele două rase fiind adâncită și de diferența dintre islamism și creștinism, așa cum la Chinua Achebe în clasicul *O lume se destramă*, lupta dintre cele două rase se traducea prin conflictul dintre credințele locale și creștinismul importat de coloniști. Nici contextul crono-logic al fiecărei povești de iubire nu pare ales la întâmplare: iubirea dintre Martin Pearce și Rehana se înfiripă în jurul anului 1899, când

nimic nu părea să poată clinti exploatarea colonialistă, căreia îi este consacrată prima parte a romanului, o radiografie a gesturilor simple, cotidiene, refăcute cu minuțiozitate de autor pentru a ne oferi modul de funcționare al unei astfel de colonii, și a relațiilor de putere, a claselor sociale ermetice închise, a codurilor care impun limitele pentru fiecare.

Romanul se deschide cu șocul întâlnirii dintre două rase: Hassanali, cel care îl va salva pe Pearce, are impresia că a întâlnit o creatură din altă lume, știind că evenimentul conține nenumărate potențialități negative (fapt confirmat ulterior). Începutul romanului mai are și funcția de a încifra în subtext un fel de întâlnire primordială între cele două rase, perspectiva aparținând localnicilor, marcată de o spaimă ancestrală, pe care o poți avea doar față de duhurile din alte lumi. (cu toate acestea, impulsul lui Hassanali și al localnicilor este de a

oferi ajutorul, iar al europenilor de a-i considera vinovați, de a-i acuza mereu de ceva).

A doua poveste e plasată în jurul anului 1963 și al câștigării independenței față de puterea colonială britanică, urmărind mult mai atent înfripirea iubirii dintre Amin și Jamila, o narațiune menită să expună și mai clar interdicțiile lumii musulmane, reverberate în cele mai mici aspecte cotidiene, odiseea complicatelor probleme ale onoarei de familie, peste care nu se poate trece, o limită tragică marcând destinele celor implicați. Sfârșitul relației lor coincide cu haosul dezlănțuit imediat după retragerea stăpânirii britanice și cu plecarea definitivă a lui Rashid în Anglia, fratele lui Amin și alter-ego-ul autorului, prin intermediul căruia ni se oferă și o imagine rapidă a vieții în exil, o amară spulberare a iluziilor înfripate acasă în legătură cu Anglia.

Ambele povești de iubire sunt întrerupte într-un mod neașteptat, pe când visul pare mai frumos, autorul spulberând, în cazul primei povești, magia printr-o intervenție autoreferențială foarte directă. Acest fapt lasă fără explicație mai ales finalul acestei narațiuni: nu vom ști care au fost motivele sfârșitului legăturii dintre Pearce și Rehana, care au ales să trăiască în văzul lumii, sfidând convențiile vremii. Putem doar presupune că presiunea socială a fost prea mare, iar cel care a cedat a fost Pearce, căruia autorul îi construiește o imagine destul de favorabilă până acolo (prin contrast cu Frederick sau Burton, portrete clasice de coloniști, primul regretând mereu Anglia, iar al doilea visând la exterminarea totală a populației băștinașe). Confesiunea auctorială vizează dificultatea de a scrie despre iubire, de a evita celelalte epocii noastre tinde să le proiecteze mereu asupra unei astfel de relații: „Asta este epoca noastră. Credem că știm că miracolul este o minciună și căutăm întotdeauna explicația ascunsă sau eliminată. Am prefera ca mobiluri lăcomia sau pofta carnală în locul dragostei.” (p.154).

Sunt două povești de dragoste al căror final tragic poate fi doar intuit, implicând două personaje feminine mai puternice decât partenerii lor, mai dispuse să sfideze normele sociale, spre deosebire de personajele masculine care, la cel mai mic seism, bat în retragere. Gurnah ne înfățișează o altă Africă decât cea din *O lume se destramă*, ancorată în viața urbană, internalizând pe deplin relațiile de tip colonial, dar în esență aceeași, adică punând mai presus de individ normele sociale ale comunității. Întrebările lăsate în suspans de roman sunt legate de puterea iubirii de a trece de barierele raselor, de a rezista în fața eroziunii constante din partea cutumelor sociale. La ambele, Gurnah pare să răspundă de fapt afirmativ.

Test

Mina Decu

— În momentul în care am aprins țigara invers, mi-am dat seama că sacul ăla rupt de gunoi întins pe acoperiș nu ar fi putut niciodată substitui impermeabilitatea unei țigle. La fel și cu tine. Mă rog, cu mine. Degeaba încercam să pătrund părțile ascunse, să mi se pară că înțeleg mecanismele unui ceva ce nu reușisem vreodată să definesc, era doar un căcat învelit în foiță de aur. Păcălea? Da. Atrăgea? Da. Ce se întâmpla mai departe puteai afla doar dacă atingerea depășea cu puțin presiunea unui fulg de pasăre. *Fuck it*, mai era și ultima! Țigara, zic. E nașpa rău când se întâmplă asta. Evident. Am început să caut cu privirea pe cineva care să-mi poată da o țigară. Atunci mi s-a activat *tripul*. Cred că începea să-și facă efectul. Fără nici cea

mai mică pală de vânt, frunza galbenă care era pe pavaj lângă piciorul meu s-a ridicat treptat până când mi-a ajuns la nivelul ochilor. *Fucking Dorothy!* Măcar de-aș fi avut pantofi noi. Măcar de-aș fi putut pocni din ei. Pana mea. Nu știu de ce-ți povestesc astea. Ideea e că m-am dus dracului. Când a ajuns David, mi-a spus că păream o țesătoare nebună, tot mișcam din degete și obrajii îmi erau plini de lacrimi, dar expresia feței era cât se poate de relaxată. Bine dracu' că nu râdeam. Cică nici măcar nu zâmbeam. Băi, dar ție nu ți se pare ciudat ce-ți zic eu aici, că nu spui nimic?

— Ce aș putea să zic? Te ascult. Sunt curios dacă ai reușit să faci rost de țigară.

— Frate, dus mai ești și tu! Crezi că mai știu? M-am trezit la

David în fotoliu, mirosea a vanilie și cânta o muzică parcă de meditație, din când în când întreruptă de niște sunete ca de gong, dar nu din ăla de teatru, ca de gong în miniatură, de parcă ar fi fost un gong care, de teama de a nu deranja, și-ar fi diminuat dimensiunile până într-acolo încât în momentul în care sună să fie cât se poate de discret. Băi, hai că am luat-o razna! De ce dracu' nu mă oprești?

— Sunt pozitiv.

— OK. Dă-mi și mie o țigară.

* * *

Am însemnat ziua în calendar. O prostie. Un mic *remainder* la marele *remainder* care împânzea

toată zona cortexului, așa cum becuțele colorate împânzesc un brad de Crăciun. Unii țin instalația asta aprinsă mereu, cu o lună chiar înainte să înceapă Crăciunul, pe alții îi enervează. Ei, la mine era stricată, dar stricată pe invers, nu mai putea fi oprită și clipocea și cânta alandala, cum îi venea ei. În ideea asta mai însemnasem și ziua în calendar, de teama de a nu se strica instalația vieții. Cine știe, poate se oprea tocmai cu o zi înainte și nu mai ajungeam unde trebuie. Vorbesc tâmpenii, dar e ok, nu mai am cum să mă simt penibil sau în vreun fel. Nu acum. Acum totul vine, se întâmplă și aia e. Nu, nu cred că e resemnare, nu știu ce e și, sincer, nici nu-mi mai bat capul.

Continuarea în versiunea online

Giovanni Boldini – în căutarea eleganței pierdute

Ioana Nicolescu

Am așteptat cu nerăbdare la Paris sfârșitul lunii martie, când a avut loc vernisajul expoziției „Boldini – les plaisirs et les jours“, organizată în mijlocul orașului unde celebrul pictor italian a știut să strălucească. Prima expoziție retrospectivă dedicată artistului în ultimii 60 ani, unul dintre marile evenimente culturale ale anului a fost prilejul de a descoperi peste 150 de lucrări, desene, picturi inedite ale pictorului, dar și costume și accesorii de modă așezate în spațiile muzeului Petit Palais, adevărată bijuterie arhitecturală a stilului *Belle Epoque*, unde este ușor să-ți imaginezi perioada fascinantă pe care a trăit-o și ilustrat-o Giovanni Boldini.

Boldini – născut în Italia, celebru la Paris

Primul lucru la care te gândești când intri în expoziție este cum de un pictor din Italia de la 1800, mic,

deloc chipeș, ca să nu zic urătel foc, sărac, dar foarte talentat, a ajuns să fie la începutul secolului XX pictorul preferat al aristocrației și high life-ului parizian și londonez?

Născut în 1842 la Ferrara, un orașel din nordul Italiei, Giovanni este al optulea copil din cei treisprezece ai pictorului Antonio Boldini și Benvenuta Caleffi, un cuplu foarte modest. Giovanni arată de tânăr că are talent, astfel

încât la vârsta de cinci ani, tatăl său decide să-i susțină înclinațiile artistice. În 1864, Boldini pleacă din Ferrara pentru a se stabili la Florența, unde întâlnește artiștii grupului Macchiaioli, cu care se împrietenește și începe să frecventeze înalta societate.

Ducându-se să viziteze *Expoziția universală de la Paris* din 1867, Boldini ajunge pe Coasta de Azur, unde o întâlnește pe Isabella Falconer, o englezoaică extrem de bogată care îl va susține împreună cu soțul ei, devenind primul lui mecen.

Boldini se instalează apoi la Paris în 1871, o întâlnește pe Berthe, primul lui model francez, care îi va fi amantă, parteneră și model pentru următorii zece ani. Tot aici Boldini va începe să lucreze cu celebrul negustor de artă Adolphe Goupil. Întâlnirea cu acesta, un om vorace și foarte bine înfipt în viața artistică pariziană, îi va deschide lui Boldini ușile cercurilor artistice

cele mai închise din Paris și îl va face să participe la expozițiile cele mai importante ale momentului. Cariera lui de pictor este lansată. Frecventând pentru o perioadă și Londra, Boldini începe să fie recunoscut de către înalta societate drept artistul la care e bine să te grăbești să-ți comanzi portretul, iar comenzile încep să curgă.

Artistul și-a dat seama de timpuriu că succesul depinde de femeile importante și foarte bogate pe care le întâlnește și pe care le convinge să-și facă portrete. Ele vor fi cele care-l vor face celebru la Paris, orașul artelor prin excelență. Acoperind nevoia lor de frumusețe, Boldini nu știa că rețeta lui de succes va deveni o referință culturală pentru eleganța și rafinamentul *Belle Epoque*, din care foarte mulți artiști și designeri continuă să se inspire și astăzi.

Continuarea în versiunea online

La petite robe blanche

Cristina Diac

„Citește-mi, bunico!“ „Din ce avem, ți-am citit deja tot“ „Atunci, spune-mi!“ „Ce vrei să-ți spun?“ „Ceva, o poveste, o poezie, orice“ „Mitică-i mic și e orfan și foc în casă n-are!/El bietul e flămând și gol și nimeni nu-l îmbracă!/O haină sau un dar din mâna voastră mică,/Ce repede ar alina durerea lui Mitică!...“ „Nu-mi place poezia asta, e prea tristă, mă face să plâng! Spune-mi altceva!“ „...Voi dragi copii ce-aveți părinți cu stare/Gândiți-vă la cei săraci și dați celui ce n-are!“

Tânăra în rochie albă, cu bolero, din stânga fotografiei făcute la 1 mai 1939, sărbătoarea ziua națională a României regale, în comuna rurală Însurăței, județul Brăila. E bunica mea maternă. Și-a aninat fracțiunea de biografie în „marea istorie“ notând pe spate, după obicei, locul și timpul imortalizării clipei. Politicul nu răzbate (era dictatura regală), nici gândurile fetei în rochie albă. Poveștile bunicii de dinainte de 1945 se refereau mai mult la istorii de familie. Mi le-a fixat în memorie recurând des la o geografie simbolică necunoscută mie. „Adu-mi din prăvălie... cutare lucru“ însemna că trebuie să iau ceva din sufrageria unde „pe vremuri“ fusese prăvălia ținută de familia ei.

Tind să cred că bunica a avut cu politicul o relație înțeleaptă: era la curent, comenta reținut. A fost o avidă cititoare, inclusiv a insipidelor ziare de dinainte de 1989. Știu că publicația Comitetului Județean Brăila al PCR din anii '80 se numea „Înainte!“, pentru că mă trimitea să aduc de la cutia poștală ziarele și revistele la care avea abonament.

A trăit cât să vadă sfârșitul lui Ceaușescu. A încercat să mai domolească entuziasmul generației părinților mei la primele alegeri din mai 1990 transmițându-le, îngrozită, să fie foarte atenți în cabina de vot, pentru că la alegeri se întâmplă lucruri îngrozitoare. Cu toate acestea, ea însăși a solicitat urna mobilă și a votat acasă. Fiică de negustor, nu s-a entuziasmat nici în fața economiei capitaliste – „să știți că nu e o fericire nici cu patronii, o să vedeți...“. Deși a trăit toată viața ei la țară, iar comunismul i-a făcut pe toți, teoretic, țărani cooperatori, cred că prin felul ei de a fi, bunica a fost și a rămas o mic-burgheză bine înfiptă cu picioarele în pământ, realistă cât să ia viața de la capăt de mai multe ori în regimuri politice diferite, să crească și să trimită la școli trei fete (mama mea e mijlocia); dar și idealistă cât să devoreze romane și filme „cu rochii

lungi“. Și-a îngăduit mereu mici răsfățuri – vestimentare, gastronomice, de *beauty* (am păstrat mult timp o cutiuță foarte șic cu *blush* și un ruj din care mai rămăsese doar cutia). Nu știu dacă monarhia a însemnat ceva pentru ea, dacă și-ar fi dorit revenirea la această formă de guvernământ. Dar a privit indignată tratamentul aplicat în 1990 regelui Mihai și murmură nemulțumită privind la televizor

știrile incredibile: „Ce-au avut cu regele nostru, că el n-a făcut rău la nimeni!“ Comportamentul puterii post-decembriste i s-a părut neomenos, de o brutalitate neneceasă și l-a respins apriori pe considerentul cumsecădeniei care le impune oamenilor să se poarte frumos în societate și unii cu alții și „să dea celui ce n-are“.

Continuarea în versiunea online

Călătoria

Mirel Țariuc

Roaznic. Banda de asfalt nu se mai termină, cred că e infinită. A vrut el să plecăm în călătorie și gata! Am plecat. Nu m-a întrebat dacă vreau, dacă am altă treabă, nici pe Mama n-a întrebat-o. Cred. Iar eu, eu n-am zis nimic, ca și cum nici eu nu sunt convins că exist. Și aveam așa de multă treabă. Adică nu multă, dar extrem de importantă. Am economisit luni de zile să cumpăr biletele alea la concert, am convins-o pe Anca să meargă cu mine, iar eu plec haihui, nici măcar nu știu unde trebuie să ajung. Aș fi mers cu Anca

și, la un moment dat, aș fi încercat s-o sărut. Adică ce încercat, aș fi sărutat-o de-a binelea. Nu cred că s-ar fi opus. Iar dacă ar fi făcut-o, s-ar fi opus așa, de formă, ca să pară mai serioasă. După care m-ar fi sărutat și ea cu pasiune, cine poate să știe unde am fi ajuns. Desigur că nu la concert, ce dracu?, acolo sunt și alți oameni. Ne-am fi dus, probabil, undeva. Dar gata! Eu cu Tata, în mașină, iar ea îl convinge pe Andrei să meargă la concert. Sper să o refuze.

Știu că nu-i frumos, dar îl urăsc pe Andrei. Și nu-l uram

înainte. Să se ducă el la concert, s-o sărute pe Anca și cine știe ce să mai facă. E prea de tot. Nu-i frumos deloc, ba aș zice chiar că e foarte nașpa, dar simt că aș prefera să moară decât să o sărute. Să moară așa, pur și simplu, fără să afle la ce mă gândesc eu. Cred că și pe Tata îl urăsc acum. Nu vreau să moară, că e tatăl meu și nu vreau să rămân fără Tata, dar tare m-aș bucura să îl apuce o durere de burtă și să facem cale întoarsă. Să se enerveze puțin, să se țină de burtă și să mergem înapoi, să prind și eu concertul. Cred

că Andrei mi-ar da biletele înapoi și l-aș ierta. Dar dacă nu vrea să mi le dea? Dacă va zice s-o întrebăm pe Anca, să vedem cu cine vrea ea să meargă? Ea va zice cu mine desigur, dar fetele sunt uneori surprinzătoare. Acum un an aș fi spus tâmpite, dar am crescut și am aflat că sunt și ele niște vietăți utile. Chiar foarte utile, dacă mă gândesc bine. De pildă, toate mamele noastre au fost cândva fete, așa că nu se cuvine să vorbesc urât despre ele.

Continuarea în versiunea online

Două spectacole, două actrițe

Olița Cîntic

A fost o întâmplare să văd, la un interval scurt, două spectacole susținute de două actrițe, a căror intensitate dramaturgică atașată narativelor teatrale activate scenic m-a convins fără ezitări. Singure în perimetrul de joc, și una și cealaltă stăpânesc procedeele prevalente ale monodramei în compoziții epice născute din *storytelling* și dialog multiplu cu personaje absente. Totul, într-o puternică legătură fluidă cu publicul aflat la numai câțiva pași depărtare. Mă refer la Raluca Aprodu și Katia Pascariu, din one women show-urile *Fete și băieți* (Teatrul Act din București) și *Toată liniștea din lume* (Centrul de Teatru Educațional Replika din București).

Cu o fragilitate aparentă, denotată de constituția plăpând-filiformă, o prezență cumva eterică, Raluca Aprodu scoate la iveală în ceasul și jumătate de reprezentație resurse de forță interpretativă neașteptate (regia Cristi Juncu), cu care spune o poveste despre anihilarea familială. Dennis Kelly, autorul britanic, a scris *modular story*-ul unei iubiri ce se dezvoltă în mariaj și copii, în secvențe de puzzle, însă care de-a lungul anilor o ia inexplicabil razna și culminează

tragic. *Fete și băieți* e un text despre oameni care visează frumos și deodată se trezesc în mijlocul celui mai cumplit coșmar; un text despre dragoste care deraiază de la normă și devine o formă de captivitate din care se scapă prin decizii-limită. Protagonista țese un discurs estetic ce reflectă reconfigurarea emoțională, devoalând într-un ritm echilibrat sentimente adânc ascunse în noi. Exprimarea scenică a unor teme abrazive vine din stăpânirea la detaliu a tehnicilor artistice de persuasiune, exorcizând prin jocul actoricesc suferințe și traume din contexte situațional-fictive.

În *Toată liniștea din lume*, Katia Pascariu transferă sensibilitate pe fiecare centimetru pătrat de spectacol, revelând emoții profunde. Joacă magnetic, te prinde și te ține acolo cu ea, cu personajele pe care le generează din cuvinte, posturi, gesturi, priviri, într-o teatralitate depănată *la ralenti*, ca să ai timp să fierbi urmărind cele 12 ore de viață la care asști. Sunt narate de Mama a doi adolescenți, unul dintre ei cu autism sever, cu nevoia de a-l proteja de lumea exterioară pe care n-o pricepe, în care nu-și găsește locul. Katia Pascariu descifrează pentru privitori relații

subtile în structurile neanticipabile ale textului scris de Mihaela Michailov și Radu Apostol, într-o complexă construcție de personaj. Simți fiecare clipă a acestei femei singure, fiecare prag al unei tenacități instinctive care îi este testată zilnic vreme de 16 ani. Ca o probă de rezistență la picătura chinezească.

Nimic din podoabele pe care le asociem artei teatrale al căror rost e să sprijine actorii nu se află în jurul interpretelor. Acum sunt doar ele, calitățile native și știința de a-i intruchipa pe alții. În scenografii minimale, cu rol mai degrabă sugestiv, cu ecleraj care joacă și el: două mici spoturi îi corporalizează pe Leanny și Danny, copiii din *Fete și băieți*; în *Toată liniștea din lume*, o rază care se stinge gradat e echivalentul unor clipe din viața lui Mark.

Ca spectator, însoțești actrițele care te fac să te simți „împreună”, nu doar alături, foarte aproape fizic, devii coeziv. Introspecție, înțelegere de sine, transfer de afectivitate, trăiri ardente capătă relief în interioritatea privitorilor; e atuul etern al artei scenice, definite prin imaterialitate, dar aptă să miște fantezia.

Pe Raluca Aprodu și pe Katia Pascariu le știți de pe ecran, cel mic (seria TV *Ruxx*) și cel mare (*Babardeală cu bucluc sau porno balamuc*), filmul expandează vizibilitatea unui artist. La teatru e altfel, ating incandescența. Legătura umană vie, pe care sala de spectacol o instaurează, bate fără drept de apel distanta proiecție cinematografică. *Fete și băieți* și *Toată liniștea din lume* chestionează anarhia relațiilor interumane în termeni afectivi care te răvășesc. Vă îndemn să le vedeți!

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

<https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro>

Bulevardul Bălcescu, nr. 7, ap. 3
București.

Este editată de LITERA

© Ficțiunea optm

ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.

Redactori: Mihai ENE,
Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Radu ALDULESCU,
Emanuela ILIE,
Cătrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

<https://fictiunea.ro>
e-mail: optmotive@gmail.com